

Extra quam si facultatum dati a patre tutoris facta sit diminutio, vel morum ante celata aut ignorata emerserit improbitas, vel iniunctiæ cum patre exarserint, l. 4. de test. tut. l. 8. cum duab. seqq. de conf. tut. Tutores quoque, qui non legitime testamento dati, aut omnipmodo, aut ex inquisitione confirmandi sunt, satisdatione non onerantur; cæteri satisdant, l. 1. §. 2. & aliquot ll. seqq. d. tit. 1. §. ult. sup. de tut.

5 Ab ipso testatore approbata). Quippe parentes nemini tutelam liberorum suorum committere solent, nisi ei, cujus benevolentia, fides, ac diligentia eis satis cognita perspectaque sit, l. 36. de excus. ut merito paternum testimonium pro satisdatione sufficere debeat, l. 27. C. de episc. aud. l. ult. §. 5. C. de cur. fur.

5 Quia idonei electi). Quam ob causam fidem inquisitionis provinculo cautionis cedere, Papin. scripsit l. 13. in fin. de tut. & cur. dar.

6 IN HISPANIA nihil expressum sancitum invenitur, circa satisdationis necessitatem impo- nendam, vel remittendam tuto- ribus testamento datis. Cæterum quia l. 94. tit. 18. P. 3. & l. 9. tit. 16. P. 6. quæ tutoribus hu- jusmodi necessitatem injungunt, delegitimis duataxat loquuntur, probabilius videtur, testamen- tarios ex sententia dd. ll. ab hoc onere esse immunes. Idemque, confirmat particula adversativa, Pero, quæ principium est vers. loquentis de satisdatione in d. l. 9. Vide Greg. Lop. in gloss. 5.

, ejus l. l. 9. ubi etiam probat ju- ris Romani placita in hoc ar- gumento de patrono, ejusque li- beris, & tutoribus ex inquisi- tione datis, dicens tamen, in praxi ab omnibus dativis satis- dationem exigi. Quod attinet ad matrem & aviam quibus tutela defertur, deficientibus tutoribus testamentariis, ordine successi- vo, id est, prius matri, & postea avie, volunt Asso, & de Ma- nuel in suis Inst. Castella lib. I. cap. 3. vers. Como, eas satis- dandi oneri non adstringi, ex d. l. 9. tit. 16. P. 6. Cæterum lon- ge probabilior est contraria sen- tentia, quam tuerunt Greg. Lop. in gloss. 8. ejusd. l. 9. & Gutier. de tutel. part. 1. cap. 12. n. 16. ea nixi ratione, quod licet lau- data l. 9. id non requirat spe- cialiter in matre & avia, requiri tamen indiscriminatim in tu- toribus legitimis, mater autem & avia legitimæ tutrices sunt, vel saltem legitimis annumeran- dæ, si earum tutelam anomalam appellare placet, ut eam non nulli vocant. Vide Gutier. lau- dato num. 16. ubi late & doce hanc quæstionem examinant.

TEXTUS.

Quatenus satisdatio de iis, quis satisdare non compellantur, locum habere possit.

10 Sed si ex testamento, vel inquisitione duo pluresve dati fuerint; potest unus offerre satisdationem de indemnitate pupilli, vel adolescentis, & contutori suo, vel

concuratori preferri, ut solus ad- ministret: vel ut contutor, aut concurator satis offerens preponatur ei, ut & ipse solus administret. Itaque per se non potest petere sa- tisdationem a contatore vel con- curatore: sed offerre debet, ut electionem det concuratori, vel contotori suo, utrum velit satis accipere, an satisdare (1). Quod si nemo eorum satis offerat, siquidem adscriptum fuerit a testatore, quis gerat; ille gerere debet: quod si non fuerit adscriptum, quem major pars elegerit, ipse gerere debet, ut edicto Prætoris cave- tur. Sin autem ipsi tutores dis- senserint circa eligendum eum, vel eos, qui gerere debent; Præ- tor partes suas interponere de- bet. Idem & in pluribus ex in- quisitione datis comprobandum est; id est, ut major pars eli- gere possit, per quem administra- tio fiat.

COMMENTARIUS.

1 Hic locus exceptionem quan- dam continet eorum, quæ de tutoribus testamento, aut ex in- quisitione datis satisdatione non onerandis initio dicta sunt; nam etsi directo ab his satisdatio exigi non potest; si tamen plures sunt hujusmodi tutores, provoca- tione unius fieri potest, ut cæ- teri satisdationi subjiciantur, si huic parato satisdare, administra- tionem committi nolint. Id quod summa ratione a Prætore intro- ductum est. Nam cum periculum,

administratione non divisa, com- mune sit omnium tutorem, & quod culpa unius male gestum est, alios quoque oneret, l. 6. in fin. C. arb. tut. l. pen. C. de div. tut. æquissimum est, ut ei; qui hoc incommodum metuit, so- li administratio permittatur, sa- tisdationem ad securitatem col- legarum offerenti aut si ipsi ad- ministrare malint, eadem condi- tione administrent, collegamque suum, qui satis obtulit, præsita cautione, itidem securum red- dant. Porro quoniam tutela non tam commode a pluribus, quam ab uno administrari solet (quippe plures ad administrationem ad- missi sæpe dissensione aut æmu- latione se invicem impediunt; sæpe etiam, ut ait Aristot. 2. Pol. mutua præsumptione & fiducia operæ alterius omnes cessant; utique unus facilius & actiones e- xercet & excipit): curæ Præto- ri fuit, ut quoad fieri posset, in paucos, vel unum potius tute- lam derivaret, quam ut ea per multos spargeretur, l. 3. §. 6. de administ. tut.

2 Hujus autem rei causa gra- dus complures Prætor fecit, quo- rum ordinem & numerum hic de- monstrat Justinianus. Primus est, ut ei, qui ex pluribus satisdationi non obnoxii satisdationem of- fert, gestio committatur, l. 17. de tes. tut. Proximus: si nemo satis offerat, ut ei committatur, quem testator gerere voluit, cui male primum locum desert Homomanus, d. l. §. 1. de adm.

(1) L. 11. tit. 16. P. 6.

tut. l. 14. §. 1. de solut. Tertius: si testator neminem designavit, ut is administret, quem major pars collegarum elegerit, d. l. 3. §. si non 7. d. l. 14. §. 1. Quartus: si collegæ inter se dissentiant, ut tum Prætor partes suas interponat, & causa cognita, ipse statuat, quis tutelam gerere debeat, dd. ll. Sorte hic rem dirimi non placuit, quia vertitur præjudicium alterius, Glossa in verb. partes. Enimvero hæc ita obtinent, ubi de tutelæ administratione uni, aut paucis committenda agitur: nam si omnes gerere velint, aut tutelam inter se dividunt, vel in partes, vel in regiones, audiendi sunt; ne inviti alienum periculum subire cogantur, d. l. 3. §. pen. v. ult. cum l. seq. de adm. tut. Idemque dicendum, si omnes parati sint satisdare, d. l. 17. de test. tut. ut tamen maxime idoneum Prætor eligere possit, l. 18. d. tit. (1). Porro nec judicium testatoris semper in hac re statur; nec satis offerens semper præfertur ob causas, quas affert Ulp. d. l. 3. §. 3. de adm. tut. d. l. 17. §. 1. v. 2. de test. tut.

3 Per se non potest petere), Dativus, vel testamentarius tutor sive curator acollega suo satis petere non potest: sed offerre ei debet, utrum satis accipere velit, an dare, l. 7. rem pup. salv. for. scilicet ita: aut satis da, aut satis accipe.

4 In pluribus ex inquisitione). Ex interpretatione videlicet edi-

(1) D. l. 11. tit. 16. P. 6.

cti, & oratione DD. Fratrum: si quidem verba edicti ad testamenterios tantum pertinent, l. 19. §. 1. de test. tutel. Illud hic prætereundum non est, etiam si unius administratio decernatur, non idcirco tamen honorarios tutores, id est, eos, qui non administrant, per omnia immunes esse a periculo tutelæ, sed excussis prius facultatibus ejus, qui gessit, etiam hos conveniri posse; quippe quorum munus sit, observare actus tutoris gerentis, rationes inspicere, & male versantem suspectum facere, d. l. 3. §. 2. de administri tut.

TEXTUS.

Qui ex administratione tutelæ, vel curationis tenenter.

2 Sciendum autem est, non solum tutores, vel curatores pupillis, vel adultis, ceterisque personis ex administratione rerum teneri; sed etiam in eos, qui satisfactionem accipiunt, subsidiariam actionem esse, quæ ultimum eis præsidium possit afferre. Subsidiaria autem actio in eos datur, qui aut omnino a tutoribus, vel curatoribus satisdari non curaverunt, aut non idonee passi sunt caveri. Que quidem tam prudentum responsis, quam ex constitutionibus imperialibus etiam in hæredes eorum extenditur.

proximæ culpæ succedaneus est, l. 4. de Mag. conv. l. 2. C. eod.

TEXTUS.

Si tutor vel curator cavere nolit.

3 Quibus constitutionibus & illud exprimitur, ut nisi caveant tutores, & curatores, pignoribus captis coerceantur.

COMMENTARIUS.

1 Pignoribus captis). Pignora ideo dicuntur, quia aliquan- diu, & donec aliquid fiat, retinuntur; eaque pars fuisse vide- tur multæ dictionis. Quod si in contumacia non cavendi tutores perseverent, removendi a tutela ut suspecti, l. 3. C. de susp. tut.

TEXTUS.

Qui dicta actione non tenentur.

4 Neque autem Præfectus urbi, neque Prætor, neque Præses provincie, neque quisquam alius, cui tutoris dandi jus est, haec actione tenebitur: sed hi tantummodo, qui satisfactionem exi- gere solent.

COMMENTARIUS.

1 Qui satisfactionem exigere solent). Ut Magistratus, & de- fensores civitatum, Theoph. Item Scriba Præsidis vel Prætoris, l. ult. C. eod.

², IN HISPANIA mos est, ut cum Judex fidejussores dari a tutoribus jubet, decreto exprimat eos judicio, & periculo Scribae, qui acta conficit, dari; quo peracto, Scribat qui illos probat, tanquam anchoro est Judicis, qui ab eo repetet mandati actione id quod conventus solitum, verit.

TITULUS VIGESIMUS QUINTUS.

DE EXCUSATIONIBUS TUTORUM VEL CURATORUM

D. Lib. 27. Tit. 1. C. Lib. 5. Tit. 62. (1).

¹ Tractationem de excusationibus, suspectis tutoribus in postremum hunc locum rejicit Justinianus, cum ageret de modis, quibus tutela finitur, §. ult. supr. quib. mod. tutel. fin. Agit hoc tit. de excusationibus, sequenti ^v postremo de suspectis. Utrumque autem etiam hoc argumentum promiscuum est, atque ex æquo ad tutores & curatores pertinet. Excusatio nihil aliud est, quam: *Justæ causæ apud Magistratum allegatio ad obtinendam a tutela, sive delata, sive suscepta immunitatem. Ajo, sive delata, sive suscepta* (2). Nam excusationum usus est & ante, & post susceptam administrationem, ut ex sequentibus apparebit. Ajo, *justæ causæ*. Nam nisi excusatio justa atque ad eam rem constituta causa nitatur, non est audienda. Et enim tutela munus publicum est,

cujus ea conditio, ut id, nisi iusta causa afferatur, neque delatum detractari, neque susceptum deponi possit, l. 3. §. 1. v 4. l. 6. de mun. & hon. l. 1. v passim. de vac. mun. Causæ excusationum varia sunt: hic octodecim fere enumerantur, plures in Pand. v C. hoc tit. Acque earum omnium quædam certæ sunt, & legibus ita definitæ; ut simpliciter sint recipiendæ; cujusmodi sunt numerus liberorum, administratio fisci, absentia Reip. causa &c. alia arbitriæ, quæ causa cognita, a Magistratu vel recipi, vel rejici possunt; quales sunt verbi causa, paupertas, adversa valetudo, imperitia litterarum.

² Insuper alia sunt voluntariae, alia necessariae. Illæ volentes se excusare liberant, hæ etiam volentes removent, ita ut etsi ve- lint nequeant tutores esse. Primi generis sunt numerus liberorum,

(1) Tit. 17. P. 6.

(2) L. 1. eod.

De excusationibus tutorum vel curatorum. 169
aut tutelarum aliaeque; secundi tuntur. Hi enim, qui pro republica ceciderunt, in perpetuum per gloriam vivere intelliguntur.

COMMENTARIUS.

¹ Propter liberos). Romanis studium fuit, ad matrimonia omnibus modis invitare, quod publice interesse credebat, justa sobole repleri civitatem; quam ob causam & pœnis cælibes, & maritos, qui liberos suscepissent, præmiis afficerunt: quod effectum maxime legibus Julii de mari tandis ordinibus, & lege Papia Poppæa, de quibus Cujac. ad l. 2. hoc tit. Lipsius in comm. ad 3. annal ad verba Taciti, de moderanda Papia Poppea. Hotom. in descriptione legum Rom. Inter hæc præmia immunitas fuit a munericibus civilibus, l. 1. pr. l. 2. de vas. mun. ac proinde etiam a tutela & cura, l. 2. §. 2. hoc tit. l. 1. C. qui num. lib.

TEXTUS.

De numero liberorum.

Excusantur autem tutores, & curatores variis ex causis: plerumque tamen propter liberos, siue in potestate sint, siue emancipati. Si enim tres liberos superstites Romæ quis habeat, vel in Italia quatuor, vel in provinciis quinque, a tutela, vel cura potest excusari, exemplo ceterorum munierum: nam & tutelam & curam placuit publicum munus esse. Sed adoptivi liberi non prosunt: in adoptionem autem dati naturali patri prosunt. Item nepotes ex filio prosunt, ut in locum patris sui succedant: ex filia non prosunt. Filii autem superstites tantum ad tutelæ, vel curæ munieris excusationem prosunt: defuncti autem non prosunt. Sed si in bello amissi sunt, quæsitum est, an prosint. Et constat, eos solos prodessere, qui in acie amittuntur.

³ Exemplo ceterorum munierum). Personalium nimis: nam a patrimonialibus munieribus, quæ rerum & possessionum propriæ onera sunt, numerus liberorum non excusat, l. 2. §. 4. l. 10. &

Y

seq. de vac. mun. neque ab honoribus muneribusque his cohaerentibus, d. l. 2. §. 1. nisi major sit, videlicet sexdecim liborum l. 5. §. 2. de jur. imm. aut minimum duodecim, l. 24. C. de decur. quo tamen loco pro 12. substituendum esse 16. existimat Cujac.

4 Publicum munus). Tutela proprie non est munus publicum: neque enim rem publicam, sed privatam pupilli tutor tractat: nec Reip. pecuniariter interest, pupillis tutores dari, l. 2. §. pen. ad municip. sed per consequentias, & improprie loquendo: quia ad curam publicam pertinet, orbos ac pupilos tueri ac defendere, l. 2. §. 2. qui pet. tut. Hinc facile intelligitur, cur Modest. neget, tutelam esse munus Reip. l. 6. §. 15. hoc tit. At quid si dicamus, ideo tutelam appellari munus publicum, quia cuivis e populo non secus ac cætera munera publice injungi potest?

5 Adoptivi liberi non prosunt). Quod & generaliter traditum est, d. l. 2. §. 2. de vac. mun. & ratio est, quia hæc beneficia patribus data sunt, qui numero civium Remp. auxerunt. Meminit Tacitus 15. annal cap. 19. senatusconsulti facti tempore Nero. nis, quo cautum erat: Ne liberi adoptivi ad præmia patrum proderent.

6 Nepotes ex filio prosunt). Scilicet demortuo, l. 2. §. 7. hoc tit. Quod si plures sint ex uno filio nepotes, non singuli singula capita constituunt, sed unum universi; patremque omnes simul

repræsentant, d. loc. quod & iæ cæteris muneribus obtinet, l. 3. C. de his qui num. lib.

7 Ex filia non prosunt). Nam quia in avi materni potestate non sunt: nam nec emancipati, nec in adoptionem dati, in potestate patris manent, quos tamen prodesset constat; sed quia duobus prodesset non debent: prosunt autem patri suo, aut avo paterno; l. 2. C. qui num. lib.

8 Superstites L. 2. §. 4. hoc tit. quippe in soli Reipub. usui sunt. Defuncti non prosunt: præterquam bello amissi, d. l. 2. Quod Ulp. l. 18. hoc tit. & Justinianus hic de iis accipi volunt, qui in acie, seu in prælio amissi sunt, propterea quod hi pro Rep. cedisse intelligentur, & in perpetuum per gloriam vivere. De iis, qui pro patria mortem operunt, præclare M. Tullius pro Plans. cap. 37. & Philip. 9. cap 2. Liv. lib. 25. cap. 38.

9 In Hispania qui habet quinque filios superstites, excusat a tutela: uti etiam si alii, qui ex eis in acie perierunt, l. 2. tit. 17. P. 6. & insuper, qui sex masculos superstites sint, mul habuerit, immunis fit ab aliis etiam oneribus, etsi aliquis eorum postea decesserit, l. 7. tit. 2. lib. 10. Nov. Recop. qua lege idem privilegium conceditur illis, qui quartum annum a nuptiis ab ipsis contractis numerandum non sunt egressi; illi vero qui intra secundum consistunt, immunes amplius ab omnibus tributis pronuntiantur, in d. l. 7. Vide retes late eam

explicantem lib. 7. opusc. c. 4.

TEXTUS.

De administratione rei fiscalis.

1 Item D. Marcus in semestribus rescripts, eum, qui res fisci administrat, a tutela, & cura, quandiu administrat, excusari posse (1).

COMMENTARIUS.

1 In semestribus). Crebra est semestrium D. Marci in libris nostris mentio. Auctor est Suetonius in Aug. cap. 35. Augustum semestria senatorum aliquot concilia sibi instituisse, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatum referendis ante traxaret. Dion. lib. 35. scribit, ex reliquo numero Senatorum quindecim ad hoc sorte lectos esse, quod exemplum Marcus secutus videtur. Vide Pet. Fab. in præfat. semestr.

2 Res fisci). Vel etiam rem privatam Principis, l. 41. hoc tit. Huc referunt & exactores tributorum, l. 10. C. eod. Colonos patrimoniales, l. ult. C. qui datur. cæterosque, quibus princeps curam alicujus rei injunxit, l. 22. §. 1. l. 30. eod.

TEXTUS.

De absentia Reipublicæ causa.

1 Item, qui reipublicæ cau-

(1) L. 2. tit. 17. P. 3.

(2) D. l. 2. tit. 17. P. 6.

sa absunt, a tutela, vel cura excusantur. Sed etsi fuerint tutores, vel curatores dati, deinde Reip. causa abesse cœperint, a tutela, vel cura excusantur, quatenus Reip. causa absunt: & interea curator loco eorum datur: qui si reversi fuerint, recipiunt onus tutelæ: nam nec anni habent vacationem, ut Papinianus libro quinto responsorum scripsit: nam hoc spatium habent ad novas tutes vocati (2).

COMMENTARIUS.

1 Reipubl. causa absunt). L. administrantes 41. §. 2. hoc tit. Reip. causa abesse dicitur: Qui publici alicujus munericis, vel officiis causa, cui præsunt, ad urbe profecti sunt, ut ex Modestino, Paulo, & Ulpiano discimus, l. abesse 32. l. 35. l. 38. ex quib. caus. maj. Horum duo sunt peculiaria nam cum cæteri, qui propter solum officium, aut magistratum excusantur, susceptam tutelam deponere non possint, §. seq. eamque, a qua excusati erant, statim finito officio suscipere cogantur, arg. §. præc. l. 22. §. 1. & d. l. 41. hoc tit. utrumque contra est in his, qui Reipubl. causa absunt: nam a suscepta, quandiu Reipubl. causa absunt, excusantur: & si interim ad novam tutelam vocati fuerint, reversi anni habent vacationem (3), hoc text. l. 10. eod.

(3) D. l. 2. tit. 17. P. 6.